

הוראה מרחוק – המאפשרת לסטודנטים ללמוד בכל זמן ובכל מקום – היא מאפיין ייחודי של האוניברסיטה הפתוחה, והיא מנוהלת על ידי דיקנט הלימודים האקדמיים בראשות פרופ' בת-ציון עראקי קלורמן. ההוראה באו"פ משתכללת ומשתפרת כל העת, והיא מסתייעת במגוון עשיר של טכנולוגיות. לכל קורס מותאם ארגז כלים המציע את המענה הטוב ביותר למאפייניו.

בשנת תשע"ד נפתחו 5,999 קבוצות לימוד ב־701 קורסים אקדמיים. קבוצות הלימוד פעלו ב־78 מרכזי לימוד ברחבי הארץ.

תכניות לימודים שאושרו על ידי המל"ג והוצעו לראשונה להוראה

- תכנית לתואר ראשון (B.A.) בפילוסופיה במתכונת חד-חוגית (הסמכה זמנית, עד יוני 2017)
- תכנית לתואר ראשון (B.A.) בפילוסופיה במתכונת חד-חוגית עם לימודי חטיבה (הסמכה זמנית, עד יוני 2017)
- תכנית לתואר ראשון (B.Sc.) במדעי החיים כולל צבר קורסים בקדם-רפואה (pre-med) (אישור פרסום והוראה)

קורסים שהוצעו לראשונה להוראה בתשע"ד

המחלקה לניהול ולכלכלה
תאוריות עכשוויות של צדק כלכלי וחברתי

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת

הסחורה האנושית: עבדות וסחר בעבדים באפריקה וממנה

המחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב

תכנות מונחה עצמיים

מימוש מערכות בסיסי נתונים (שכתוב)

אלגוריתמי קירוב (שכתוב) (תואר שני)

ניהול מיזמי תוכנה (תואר שני)

סמינר מחקר: נושאים בהנדסת תוכנה (תואר שני)

המחלקה למדעי הטבע והחיים

פיזיולוגיה של הצמח

תואר שני בפסיכולוגיה חברתית

בתשע"ד נפתחה להוראה התכנית לתואר שני בפסיכולוגיה חברתית. התכנית נועדה להניח בסיס תאורטי ומתודולוגי איתן למעוניינים לעבוד ולחקור בנושא. פסיכולוגיה חברתית היא תחום דינמי, שהעוסקים בו נדרשים להתעדכן באופן עצמאי בספרות המקצועית המשתנה. התכנית מאפשרת לתלמידים להתוודע למחקר הנעשה בתחום זה ומקנה להם כלים שבאמצעותם יוכלו להעריך באופן ביקורתי את התוקף ואת האיכות של המחקרים שייקרו בדרכם במרוצת השנים.

המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות

מסעי הצלב: היסטוריה והיסטוריוגרפיה

ידע דתי, סמכות וכריזמה באסלאם

המחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות

שפה וקוגניציה

מוסיקה פופולרית בישראל

סדנת צילום קולנוע בסיסי

סדנת תסריטאות למתחילים

מבוא לקולנוע ישראלי (שכתוב)

יסודות תורת המשמעות: סמנטיקה ופרגמטיקה (שכתוב)

המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה

פסיכולוגיה של הזדקנות וזיקנה

שיפוט והערכה לתלמידי ניהול וכלכלה (שכתוב)

תכנון לימודים, הוראה והערכה (שכתוב)

קוגניציה ואיום (תואר שני)

קוגניציה חברתית (תואר שני)

סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית 1 + 2 (תואר שני)

למידה וחינוך בחברת המידע (תואר שני)

בין תחושות ורגשות לעיבוד מידע (תואר שני)

הבדלים בין־אישיים (תואר שני)

סטטיסטיקה ושיטות מחקר מתקדמות א + ב (תואר שני)

בסימן שאלה: תאוריה ויישום בפיתוח שאלונים (תואר שני)

סמינר מחקר א + ב (תואר שני)

אפיקי מעבר חדשים

אפיקי המעבר מאפשרים למעוניינים להתחיל את הלימודים לתואר ראשון במסגרת הגמישה של האו"פ (ללא דרישות של ציון פסיכומטרי או תעודת בגרות), ולאחר הצלחה במקבץ קורסים בהתאם לדרישות אפיק המעבר, מאפשרים למעוניינים לבחור בין השלמת תואר באו"פ ובין מעבר לאוניברסיטה אחרת להשלמת התואר. אפיקי מעבר חדשים שנוספו השנה:

- לבית הספר למדעי הפסיכולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב
- לחוג לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה
- למחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תכניות לימודים מובנות

האוניברסיטה הפתוחה נערכה השנה לפתיחת תכניות לימודים מובנות לשלוש או ארבע שנים לסטודנטים שיחלו את לימודיהם באו"פ החל משנת הלימודים תשע"ה. הכוונה היא לתת לסטודנטים כלי נוסף שיאפשר להם לתכנן את לימודיהם לתואר בסדר ובקצב מוכתבים מראש. התכנית המובנית מיועדת לסטודנטים חדשים בלבד. בשלב הפיילוט יוכלו ללמוד בתכנית המובנית סטודנטים חדשים ללא הכרה בלימודים קודמים. ההרשמה לתכנית מובנית לתואר ראשון מותנית בקבלת ייעוץ ללימודים אקדמיים וכן בתשלום שכר לימוד שנתי מראש (בחלוקה לתשלומים), כפי שנעשה באוניברסיטאות אחרות. במסגרת הפיילוט מוצעות להרשמה שמונה תכניות לימוד במסגרת המובנית:

- תואר ראשון במדעי הרוח בהדגשת לימודי המזרח התיכון
- תואר ראשון בספרות ובקולנוע
- תואר ראשון במדעי החברה בהדגשת תקשורת
- תואר ראשון בפסיכולוגיה
- תואר ראשון בניהול וכלכלה
- תואר ראשון במדעי המחשב
- תואר ראשון בניהול ובמדעי המחשב – מערכות יישומים
- תואר ראשון במדעי החיים בהדגשה תאית-מולקולרית

פיילוט הגשת המטלות

דיקנט הלימודים האקדמיים השיק השנה פיילוט שמטרתו לבחון את האפשרות ללמוד בקורס ולהצליח בו על ידי

לצד קורסים עם דגש תאורטי התכנית משלבת היכרות עם ההיבטים היישומיים של הפסיכולוגיה החברתית (היבטים ארגוניים תעסוקתיים). למתעניינים בתחומים היישומיים של הפסיכולוגיה החברתית התכנית מציעה ידע, כלים והתנסויות רלוונטיים.

בית הספר לשלטון מקומי

בפברואר 2012 נחתם הסכם בין מרכז השלטון המקומי לאו"פ להקמת **בית הספר לשלטון מקומי**, לאחר שהאו"פ נבחרה במרכז שהמרכז פרסם בנושא. מטרת בית הספר היא לקדם רכישת השכלה גבוהה בקרב עובדי הרשויות המקומיות. הלימודים החלו בסמסטר א2013, וההסכם להפעלה ניסיונית הוארך עד סוף שנת הלימודים 2016.

בית הספר מנוהל באמצעות ועדת היגוי המשותפת למרכז השלטון המקומי ולאו"פ, ובראשה עומד פרופ' יגיל לוי. הניהול האקדמי הוא באחריותה הבלעדית של האו"פ.

בית הספר הציע במקור את התכנית **בוגר במדעי החברה בהדגשת מדיניות ציבורית**. מסמסטר ג2014 עברו מרבית הסטודנטים לתכנית חלופית: **בוגר במדעי החברה והרוח** עם דיפלומה בלימודי שלטון מקומי. התכנית מובנית ללא חופש בחירה לסטודנטים ונפרסת על פני 3.5–4 שנים.

השנה למדו בבית הספר 14 קבוצות ממעלות-תרשיחא ונהריה בצפון ועד בית יציב בדרום, ובהן כ-300 סטודנטים, מהם מעל 200 עובדי רשויות מקומיות ותאגידים הקשורים לרשויות מקומיות. בחינה של הישגי הסטודנטים הראתה כי הם קרובים למדי למוצע הציונים של כלל הסטודנטים באו"פ בקורסים שנלמדו עם שיעורי נשירה נמוכים בהרבה ביחס למקובל באו"פ.

הסטודנטים מקבלים תמיכה כספית באמצעות מלגות. בהסכם עם מרכז השלטון המקומי התחייבה האו"פ להפריש 4% משכר הלימוד המשולם (להוציא תשלומים נלווים) לקרן שתצטבר לזכות קרן מלגות של מרכז השלטון המקומי. כמו כן מוענקות מלגות מיוחדות לקורסי אנגלית באזורי הפריפריה. משנת 2014 סוכם בין מרכז השלטון המקומי למפעל הפיס על הענקת מלגה בגובה 4,400 שקל לכל שנת לימודים לכל עובדי השלטון המקומי.

הגשת חלק מהמטלות או מבלי להגיש מטלות כלל. הפיילוט מאפשר לסטודנטים לקבוע בעצמם את אופן השקלול של הציון הסופי בקורס ללא הדרישה הרגילה של חובת הגשת המטלות כתנאי עמידה בדרישות הקורס.

הערכה

כמדי שנה נעשתה בתשע"ד שורה של פעולות הערכה שנועדו לספק מידע ולתת משוב על תהליכים, מגמות, צרכים ומידת שביעות רצון של מגוון בעלי עניין באו"פ ובכללן:

- הפיכת הסקר השוטף מסקר הוראה לסקר הערכת קורס המאפשר לקבל משוב על כל רכיבי הקורס הכוללים הנחיה, מטלות ואמצעי לימוד לרבות טכנולוגיה.
- הערכת פרויקט המאה בקרב סטודנטים דוברי ערבית.
- הערכת איכות עבור המל"ג בתחומי החינוך והניהול.
- ביצוע סקר מקיף בנושא השימוש בספרייה. הסקר כלל את כל אוכלוסיות המשתמשים: סטודנטים, בוגרים, סגל הוראה אקדמי וסגל הוראה בכיר.
- ליווי הפיילוט הראשון של פרויקט ה-MOOCs שהופעל על ידי שה"ם בשיתוף המחלקות האקדמיות. בפיילוט השתתפו שלושה קורסים בשלוש שפות שונות: עברית, רוסית וערבית. הממצאים העלו שהייתה שביעות רצון גבוהה מאוד, ורבים מן המשתתפים היו ממליצים לחבריהם להשתתף בקורס במתכונת MOOCs. המידע שנשאב מהערכת הפיילוט משמש לעיצוב קורסי MOOCs חדשים.

הדרכה

המחלקה להדרכה המשיכה בהדרכת מנחים ומרכזי הוראה חדשים וכן בהנחיית סדנאות למנחים ולמרכזי הוראה ותיקים. ההכשרה מוצעת מדי סמסטר וכוללת הדרכה טכנית כיצד להשתמש במערכות ההוראה מרחוק וכן סדנאות פדגוגיות.

- בתכנית ההכשרה למנחים חדשים, הכוללת שלושה ימי חובה (תפקיד המנחה באו"פ, בדיקת מטלות ומתן משוב ומיומנויות הנחיה מתקדמות), הושם השנה דגש מיוחד בנושא הנגישות כחלק מן המהלך הכולל באו"פ.
- הוצעו סדנאות חדשות למנחים ותיקים בנושא שיפור איכות ההוראה, כגון: שימוש במטפורות בהנחיה כדי

לסייע בלמידה, כיצד ללמד מקצוע שהסטודנטים לא כל כך אוהבים ופיתוח כישורים אישיים לניהול עצמי והגדלת האפקטיביות האישית. במסגרת מיזם ההנגשה הוצעה סדנת היכרות עם כלים לאימון קוגניטיבי-התנהגותי למנחים של סטודנטים עם ADHD. כמו כן הוצעו סדנאות ממשיות העוסקות בנושאים, כגון: קידום הנחיה אפקטיבית מול מצלמה (במסגרת ההנחיה באופק או בטכנולוגיות אחרות) וסדנת דיבור מול קהל. למנחים גם הוצעה האפשרות לקבל ייעוץ אישי ממומחית בנושאים, כגון: התמודדות עם קבוצה הטרוגנית, פיתוח לומד עצמאי, יצירת "חויית למידה", סוגיות הנוגעות להכנת מערך שיעור, שילוב טקסטים כתובים וחומרי למידה לצורך הנחיה פרונטלית וטיפול בהתנגדויות.

במהלך השנה נמשכה הכשרת סגל ההוראה, מרכזי הוראה ומנחים. ההכשרה מוצעת מדי סמסטר וכוללת הדרכה טכנית כיצד להשתמש במערכות ההוראה מרחוק וכן סדנאות פדגוגיות. דגש מיוחד מושם בהוראה באמצעות מערכות הווידאו בסדנת המנחה והעדשה שבה מתמקדים בהוראה מול מצלמה ובתכנון שיעור. חברי סגל ההוראה יכולים גם להזמין תצפיות במפגשי ההנחיה הווירטואליים לקבלת משוב ושיפור ההוראה. כמו כן מרכזי הוראה חדשים והמעוניינים בכך ממשיכים לקבל ליווי פדגוגי אישי ממעצב פדגוגי מטעם שה"ם.

נחנך פרויקט שנתי מיוחד: **אנסמבל תיאטרון פלייבק למנחים** שמטרתו התמודדות עם אתגר ההקשבה לאחר ועם קונפליקטים בתוך קבוצות בדרכים שונות: הרחבת רפרטואר התגובות למגוון מצבים, שהמנחה פוגש בעבודתו (תחושת אין מוצא, התלהבות); חידוד היכולת להגיב בצורה גמישה לאירועים, לתהליכים ולדפוסי התנהגות בכיתה תוך טיפוח נוכחות ערה; טיפוח עמידה מול קהל ומודעות לשפת הגוף; טיפוח יכולת הקשבה ואמפתיה לאחר ולקבוצה; טיפוח תחושת קולגיאליות ושיתפות בקרב קהילת המנחים באו"פ.

נמשכו תצפיות במפגשי הנחיה על פי בקשות מנחים ו/או מרכזי הוראה.

במסגרת הדרכה למרכזי הוראה חדשים ניתן השנה גם מענה אישי למרכזי הוראה בייעוץ אישי או באימון אישי (coaching) בסוגיות הנוגעות לריכוז הוראה, להתנהלות עצמית ולניהול תחום, קורס או צוות המנחים.

נגישות להשכלה גבוהה לסטודנטים דוברי ערבית

פרויקט השעה השלישית

סטודנטים במרכזי הלימוד הייעודיים לדוברי ערבית מקבלים שעת לימוד נוספת ("שלישית") בכל מפגשי הקורסים הנלמדים בשפה העברית או הנכללים בין קורסי המעטפת. מטרת הפרויקט להקנות לסטודנטים דוברי ערבית מיומנויות למידה אקדמיות, שיסייעו לתהליך הלמידה ולהצלחה בקורס הנלמד בפרט ובלימודים לתואר באו"פ בכלל. לשם כך מוקדשת שעה מובחנת מתוך מפגש ההנחיה. הפרויקט מתגבר מיומנויות למידה, כגון: קריאה וניתוח של מקור היסטורי, ניתוח מאמר אקדמי, סוגיות של השוואה, כתיבת תשובות למטלות וכתיבה אקדמית בכלל.

השנה התמקד הפרויקט בקורסים של המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות. הערכת הפרויקט מתמקדת בעמדות של סגל ההוראה בקורס, מרכזי הוראה ומנחים, כלפי תרומת הוספת השעה השלישית להצלחת הסטודנטים ובתפישות הסטודנטים כלפי תרומת השעה השלישית למת המיומנויות האקדמיות שלהם. נוסף על כך ינותחו הישיגים הסטודנטים במגזר הערבי ויושוו להישגים של שאר הסטודנטים בקורס ולהישגים שנמדדו בשנים קודמות.

שימוש בטכנולוגיות בהוראה

אתרי קורסים בסביבת למידה אופל

במהלך שנת הלימודים תשע"ד החל תהליך אפיון ופיתוח לקראת שדרוג סביבת הלמידה אופל לגרסה חדשה, אופל 2, המבוססת על מערכת moodle 2, שתהיה רספונסיבית, כלומר, מותאמת במבנה ובממשק לסוגי מכשירים שונים.

מפגשי הנחיה מרחוק באמצעות מערכות וידאו מתקדמות

האו"פ מציעה שלוש מערכות למפגש הנחיה מרחוק באמצעות מערכות וידאו: **מערכת אופק** (שידור בזמן אמת מאולפני וידאו בקמפוס רעננה אל מחשבי הסטודנטים), **מערכת וידאו־קונפרנס** (VC) (מפגשים חיים המועברים מכיתת לימוד לכיתות VC במרכזי הלימוד ובזמנית גם אל מחשבי הסטודנטים) ומערכת **כיתה וירטואלית** (מפגשים המועברים ממחשב המנחה אל מחשבי הסטודנטים). כל

המפגשים החיים מוקלטים ומתפרסמים באתר הקורס לאחר המפגש החי לטובת כלל הסטודנטים בקורס. המפגשים החיים וההקלטות זמינים בכל סוגי המכשירים לרבות טאבלטים וטלפונים חכמים. השנה נערך ניסוי בשישה קורסים אקדמיים שעסק בהעברת מפגשי הנחיה מרחוק באמצעות מערכת חדשה בשם זום (ZOOM), המאפשרת הוראה ולמידה בשילוב וידאו רב-משתתפים. מערכת זו אמורה להגביר את האינטראקציה ואת המעורבות של הסטודנטים בזמן השיעור החי. בהתאם לתוצאות הניסוי תיבחן האפשרות להטמיע אותה בקורסים נוספים.

במהלך השנה שודרגו התשתיות של אולפני הווידאו ומערכות השידור: הוחלפו המחשבים, נרכשו מצלמות חדישות, שופרה עמדת הבקרה ושופרו קווי התקשורת להפצת הווידאו. מהלכים אלה שיפרו באופן משמעותי את איכות הקורסים המצולמים, השידורים החיים וההקלטות.

סרטוני הדרכה במיומנויות למידה לסטודנטים

השנה הופקו מגוון סרטוני הדרכה המוצעים לסטודנטים לצד סדנאות פרונטליות, כגון: סדנה מצולמת לקריאה ולהבנה של טקסטים בקורס "ז'אנרים של המותחן בקולנוע", הדרכה מצולמת במאגרי מידע בספרייה, הנחיה מצולמת לסטודנטים דוברי ערבית במסגרת **פרויקט השעה השלישית** ועוד.

הספרייה

ההתפתחות הבולטת ביותר בספרייה בשנת תשע"ד הייתה הקמת מרכז היעץ הארצי המשמש את הסטודנטים ואנשי הסגל של האו"פ לקבלת תמיכה מרחוק לצורך דליית מידע מקטלוגים וממאגרי מידע תוך שימוש בטכנולוגיות תקשורת מתקדמות. במסגרת זו נוספו ליעץ האישי המסורתי הניתן פנים אל פנים בספרייה וליעץ הווירטואלי המקובל – באמצעות הטלפון והדוא"ל – טכנולוגיות חדשות של שיתוף מסכים, כגון Gotomeeting, ונבדקו אמצעים טכנולוגיים נוספים. לרשות הסטודנטים בקמפוסים השונים ברחבי הארץ הוצבה עמדת מחשב ולידה טלפון "חם", המקושר ישירות למרכז היעץ הארצי בספרייה. כמו כן פיילוט שהופעל בשנת תשע"ג, ובמסגרתו פתחה הספרייה את שעריה בימים שלפני בחינות עד שעה מאוחרת, הפך בשנת תשע"ד למסורת, וסטודנטים רבים הגיעו לספרייה ללמוד לקראת הבחינות בסביבה מזמינה ושקטה.

סיוע לסטודנטים בעת לחימה

מבצע "צוק איתן" דרש היערכות מיוחדת כדי לסייע לסטודנטים שיצאו למילואים בזמן המבצע, לסטודנטים תושבי הדרום ולסטודנטים שלימודיהם נפגעו בשל הלחימה. מערך שלם של סיוע שהופעל כלל מועדי בחינות מיוחדים, פתיחת האפשרות לכלל הסטודנטים ללמוד מרחוק באמצעות טכנולוגיות, השלמת מפגשי הנחיה, אפשרות לבצע שינויים בהרשמה וסיוע אקדמי וכלכלי.

מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים חדשים

- מוסדות מלמדים במגזר החרדי: מרכז י.נר. שלוחת בני ברק; בינה ודעת (אימג') המכללה לעיצוב ותקשורת חזותית לנשים בירושלים; קמפוס "עין חמד" – בחסות קמפוס מל"י.
- מרכזי לימוד ברשויות מקומיות: נהריה; אושרה הקמתם של מרכזי לימוד בדימונה, באופקים ובירוחם (בחסות קמפוס בית יציב, באר שבע).

כיתת לימוד באופקים